

Přemyslova líska u Stadic

Ve Zpravodaji starých odrůd jsme se ve čtvrtém čísle roku 2024 věnovali dějinám lísky (Líska v historii a její využití), ve Zpravodaji č. 2/2025 jsme srovnali oříšky kulturní a plané lísky (Srovnání plodů plané a kulturní lísky). Nyní bychom se chtěli k lísce ještě jednou vrátit a do třetice přinést povídání o jednom lískovém keři, který pomyslně či skutečně stál u počátků českých dějin.

Je jím tzv. Přemyslova líska, jež podle pověsti vyrostla z otuky, kterou vetkl do půdy bájný Přemysl Oráč, když skončil svou orbu. Otku, což byl nástroj na oškrabávání hlíny z pluhu, vyrobený z lísky, zapíchl Přemysl do půdy a odešel s Libušinými posly usednout na knížecí stolec. O této lísce píše dosti podrobně kniha Dějiny ovocnictví. Vybranou část z ní, věnovanou tomuto lískovému keři, přinášíme i pro čtenáře Zpravodaje:

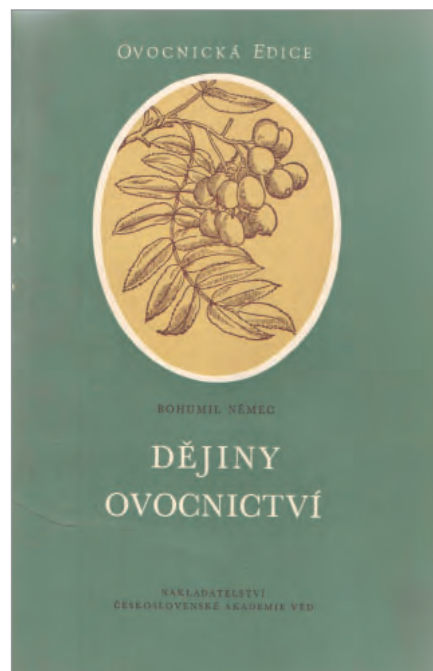
Nejstarším naším historickým ovocným stromem byla t. zv. Přemyslova líska u Stadic. KOSMAS vypravuje ve své Kronice, že poslové, které vyslala Libuše k Přemyslovi, aby ho vyzvali nastoupiti na knížecí stolec, zastihli ho orajícího na poli. Přemysl zatkl prý oráčskou otku do země a s posly posnídal chléb a sýr na převráceném pluhu. Dříve nežli skončili, vyrazily z otuky

tři ratolesti, dvě však brzo uschly a zůstala jen jedna živou. Každoročně z Přemyslovy lísky se odváděly oříšky na pražský hrad, což trvalo až do r. 1845, kdy při velké povodni ledy odřely lísku, která pak zahynula. Když r. 1841 u Stadic byl stavěn Přemyslovi pomník, líska byla již vykotlaná.

V 7. ročníku Archeologických památek vypravuje konservátor FRANTIŠEK BENEŠ, že Stadičtí navštívili a zaznamenali, co tam o lísce slyšeli. Když líska scházela, přenesl prý mlynář František Guth několik jejích odnoží a zasadil je do své zahrady (čp. 20), kde se jim dobře dařilo. Dodnes roste za Přemyslovým pomníkem lískový strom, který prý pochází z odnoží mlynářem Guthem do jeho zahrady přenesených, z nichž jedna k pomníku po r. 1845 byla vysazena.

Líska stála podle pověsti na začátku českých dějin.

Obálka knihy Dějiny ovocnictví z roku 1955.

KOSMAS a KAREL IV. mluví o lískových prutech, tedy o keři. AENEAS SYLVIUS již o stromě. Před r. 1914 byly u pomníku též stromy. Dochovaný strom má u země v průměru 19,3 cm, ve výšce 1 m nad zemí 17,6 cm. JAROSLAV ZBÍRAL píše v knížce „Stadičtí, pověsti, dějiny a památnosti původního rodu Přemyslovců“, že na Přemyslově poli rostl po r. 1830 keř, jehož hlavní peň byl vykotlaný. R. 1445 se objevil ve Stadičích dědoušek, který se vydával za krále. Stal se hrdinou povídky V. BENEŠE – TŘEBÍZSKÉHO „Stadičtí král“. Starší letopisové vypravují, že dědoušek seděl ve Stadičích pod keřem Přemyslovým čímž se králem. AENEAS SYLVIUS však o něm vypravuje, že vystoupil na vysoký a rozvětvený strom v poli, kdež si urobil ve větvích jeho jakousi chýši. KAREL IV. nařídil, aby majitelé Přemyslova pole a jejich potomci nebo dědicové „ono lískové proutě, které vybujovalo z vlastní lísky Přemyslovy na stadičtím poli, trvale ošetřovali a pěstovali na památku té velké události, o které se věří, že se tam přihodila. Přejeme si konečně a nařizujeme, aby výše jmenovaní dědici všechny ořechy, které by se z řečeného keře urodily, nám a našim nástupcům, českým králům, uchovávali a každého roku poctivě odváděli.“

Nelze o tom pochybovati, že se pověst o Přemyslově lísce původně vztahovala k naší křovité lísce (Corylus

avellana). Zpráve AENEÁŠE SYLVIA o košatém lískovém stromu není třeba věřit, jistě sám lísku neohledal. Po r. 1845, kdy „původní“ líska zahynula, byla na její místo vysazena líska turecká (*Corylus colurna*), která má vzrůst stromovitý. Její oříšky jsou však malé, spíše kulovité, mají tlustou skořápku a malé jádro. Turecká líska se sází v parcích a od r. 1845 mohla dosíci do r. 1930 velikosti slušného stromu.

Její koruna je tvaru trochu jehlancovitého. V MATHIOLOVĚ herbáři zpracovaném JOACHYMEM CAMERARIEM (české vydání z r. 1596) čteme správně o naší lísce: Strom lískový, líska, nedosahuje obvykle velké výšky, nýbrž hned od kořene vyhání množství větví, které jsou u kořene mocné a čím dál tím více do výšky se ztenčují, až jsou na vrcholu vidličnaté (rozvětvené), rovné a hladké. „Lze sice také pilným seřezáváním přimět lísku k stromkovitému růstu, nelze však předpokládati, že by byl ve Stadických někdo před r. 1841 tento řez prováděl trvale.“

Pověst o stadické lísce patří mezi myty, jimiž každý národ vyzdobuje počátky svých dějin. Snad nějaký

Lískové oříšky, které pocházely z Přemyslovy lísky, se posílaly až do poloviny 19. století na Pražský hrad. Jak vypadaly, ovšem nevíme. Na záběru plody současné lísky.

velký lískový keř, který tam rostl, dal podnět k jejímu vzniku. Původně to prý byla líska s růžovými semeny. Je-li

tomu tak, pak to byla nejspíše líska severoitalského původu.

Stadice byly od pradávna české až do doby, kdy krátkozrací Přemyslovci počali království poněmčovat a kdy král Václav I. dal ze Stadíc vyhnati Čechy a osadil je Němci. Tento král podle PALACKÉHO „vábil celé zástupy cizinců ze všech zemí, nejvíce ale z Němce, co řeholníky, osadníky a průmyslníky do Čech. Pozdě poznal syn jeho Přemysl Otakar II. nedlouho před svým tragickým pádem nenasytnou Němcův lakotu a hledal pomoc u Poláků, dovolává se společného s nimi jazyka, společného původu a společné krve.“

Z knihy Bohumil Němec: Dějiny ovocnictví, Praha 1955

vybral pd
FOTO – archiv
Gengel

Bájný Přemysl Oráč na malbě z rotundy ve Znojmě. Obraz pochází z první poloviny 12. století. (Z knihy Václav Husa: Československé dějiny do roku 1918. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1972).